

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA MÜZİKLENDİRİLMİŞ FİŞLERLE YAPILAN EĞİTİMİN İLKOKUMA ÖĞRETİMİNE ETKİSİ*

Dr. Öznur Öztosun**

Özet

Bu araştırma, müziğin işlevlerinden ve dil müzik ilişkisinden yararlanarak müzik yardımıyla yapılan ilköğretim ile belirlenen hedeflere daha etkili ulaşmanın mümkün olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada ilköğretim okullarında müziklendirilmiş fişlerle yapılan eğitimin ilköğretimine etkisi incelenmiştir. Bu amaçla, 2001-2002 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Ankara ili Yenimahalle İlçesine bağlı Yahya Çavuş İlköğretim Okulu'nda geleneksel ilköğretimine ek olarak müziklendirilmiş fişlerle ilköğretimine ek olarak uygulanmıştır. Uygulama iki deney ve iki kontrol grubu ile gerçekleştirilmiştir. Deney grubu ile geleneksel ilköğretimine ek olarak müziklendirilmiş fişlerle ilköğretimine ek olarak uygulanmıştır. Kontrol grubu ile ise sadece geleneksel ilköğretimine ek olarak uygulanmıştır. İlkokuma öğretiminin cümle, sözcük, hece ve serbest okuma aşamalarının her birinde ayrı olmak üzere toplam dört gözlem yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, geleneksel ilköğretiminde müziğin olumlu yönde anlamlı katkıların olduğunu ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

The aim of this research is to understand whether it is possible to achieve the specified targets more effectively in the musically aided elementary reading education by making use of the specific functions of music and the language-music relation. The effect of musical reading cards on the elementary education is inspected in the research. With this purpose, in the first semester of 2001-2002 educational years, at the Yahya Cavus Elementary School located in the district of Yenimahalle in the province of Ankara, in addition to the conventional education, education with the musical reading cards, with the control groups, only the conventional reading education is applied. For each of the sentence, word, syllable and free reading stages of the elementary reading education, four different observations are made.

A. GİRİŞ

Anadilinin öğrenimi ile müzik dilinin öğrenimi arasında büyük bir ilişki

* Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde yapılan "İlköğretim Okullarında Müziklendirilmiş Fişlerle Yapılan Eğitimin İlkokuma Öğretimine Etkisi" adlı doktora tezinden özetlenerek oluşturulmuştur.

** AİBÜ, Eğitim Fakültesi

bulunmaktadır. Bebek, doğumundan başlayarak çevresinde konuşulanlarla anadilin ve başta ninni olmak üzere dinlediği müziklerle ulusal müziğin birikimini edinmeye başlar. Bilinçsiz olarak, duyduğu konuşmalarla sözcük dağarcığı gelişir, anadilin özelliklerini beller, dinlediği ezgilerle işitme merkezi belli ses ilişkilerine koşullanır (Aydoğan, 1998). Böylece müziksel bir öz taşıyan çocuğun sessel dili ezgisel ve giderek şarkısal dile dönüşür. Çocuğun ezgisel ve şarkısal dili müziksel dilinin yani “müzikçe”si’nin gelişmesinin yanı sıra, özellikle sözel anadilinin oluşup gelişmesinde etkin ve belirleyici rol oynar. Çocuklar, sözleri kolayca ritimleyerek, ezgileştirerek sayısmalaştırır, tekerlemeleştirir, şarkılaştırır (Uçan, 2002).

Müzik, insanlarda doğumu ile birlikte var olan, insanların yaşamı süresince gelişen, geliştirilmesi gerekli olan bir olgudur. ”Her insan gibi ilköğretim çağı çocuğu da kendi sesi ile birlikte doğar, kendi sesi ile birlikte yaşar, kendi sesi ile birlikte gelişir. Çocuğun yaşamı seslerden örülüdür” (Uçan, 1999). Bu bağlamda, eğitim ve öğretimin bütün alanlarında müziğin öğrenmeye yardımcı olacağı düşünülmektedir. “Çocuğun dil konusunda her hangi bir engeli olması yada olmamasına bağlı olmaksızın; müziğin, dili algılamaya ve konuşma becerilerinin gelişmesine yardımcı olduğunu bilinmektedir” (Nierman, 2001).

Müzik ve duygular arasındaki güçlü ilişki sebebiyle sınıf içerisinde müziği kullanma, öğrenmeye yol açan olumlu ortamın yaratılmasına yardım eder. Ayrıca kimi müzik parçalarının, dinleme ve konsantrasyon becerilerinin geliştirilmesinde katkısı vardır (Demirel, 1999).

İletişim sağlamak için kullanılan dilin en önemli gereci sestir. Bu bağlamda müzikçe yada müzik dili ise, ”müziksel iletişim sağlamak amacı ile kullanılan müziksel semboller sistemi ve anlatım yöntemidir” (Uçan, 1997). Dilin sadece seslerden değil, ses öbekleri, kelimeler ve cümlelerden oluştuğu dikkate alınmalıdır. Bu sebeple, ses birimlerinin tek başlarına bir değeri olmayacağı, gerçekleştikleri bağlam içerisinde dilin ezgisini ortaya çıkardıkları bir gerçektir (Ferah, 2001). Ayrıca müzik eserlerinde kullanılan dil daha çok bir araç niteliğindedir. Müziksel iletişim açısından bakıldığında; müziğin, söz ögesinin daha iyi anlaşılıp önem kazanmasına katkıda bulunduğu görülmektedir (Çevik, 1998).

Bu bakımdan dil ve müziğin; duygu, düşünce ve isteklerin belirli kurallardan yararlanıp çevreye aktarılmasını sağlayan bir iletişim aracı olarak, benzer amaca hizmet ettiği bilinmektedir.

1. Araştırmanın Amacı

Müziğin belirli işlevlerinden ve dil-müzik ilişkisinden yararlanarak ilkökuma öğretiminin cümle, sözcük, hece ve serbest okuma aşamalarının her birinde müzik yoluyla, müzik yardımıyla yapılan bir eğitimle ilkökuma için

belirlenen hedeflere daha etkili ulaşmanın mümkün olup olmadığını ortaya koymak bu araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır. Söz konusu yöntemin sonucunda sağlanacak eğitsel yararların yanısıra öğrencilerin müziksel beğenilerinin geliştirilmesi, araştırmanın genel amacı kapsamında düşünülmektedir.

Bu amacı gerçekleştirmek için; geleneksel ilkokuma eğitimi yöntem ve materyallerine ek olarak müziklendirilmiş fişlerle ilkokuma eğitimi yöntem ve materyalleri geliştirilmiştir. Bu eğitim yöntem ve materyallerinin geleneksel eğitim yöntem ve materyallerine göre etkililiğinin deneysel yolla saptanmasına çalışılmıştır.

2.Problem

İlköğretim okulu birinci sınıf birinci dönemde geleneksel ilkokuma öğretime ek olarak müziklendirilmiş fişlerle yapılan ilkokuma öğretimi geleneksel ilkokuma öğretime göre daha etkili midir?

B. YÖNTEM

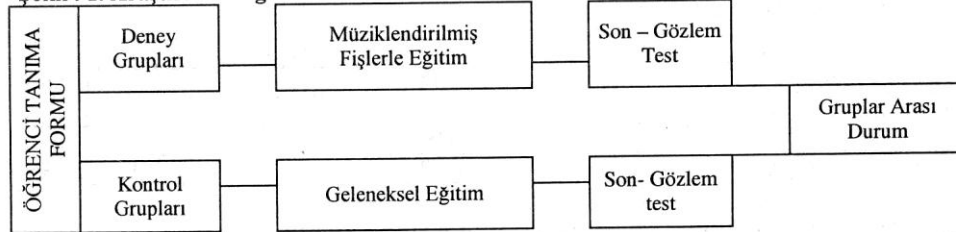
1.Araştırmanın Modeli (Deseni)

Bu çalışmada deney ve kontrol gruplu son-test model kullanılmıştır. “Bazen eğitim araştırmalarında fırsat olsa bile ön-test yapma olanağı yada gereği yoktur” (Kaptan, 1995). Bu eğitim araştırmasında da öğrencilerin ilköğretim okullarına başlamadan önce okuma bilmediklerinden ötürü ön-test yapılmamıştır. Ancak, okula başlarken okuma bilen bazı öğrencilerin olabileceği düşünüldüğünden, araştırmanın uygulama kısmı başlamadan önce öğrencilere kişisel tanıma formları dağıtılmıştır. Bu formlardan ve sınıf öğretmenlerinden alınan bilgiler ışığında okuma bildiği saptanan üç öğrenci, araştırma ve değerlendirme dışında bırakılmıştır.

Araştırmada cümle, sözcük, hece aşamaları için birer ara-gözlem test ve serbest okuma aşaması içinde son-gözlem test yapılmıştır. Araştırmanın deneysel uygulama kısmı dört ay sürmüştür.

Araştırmanın genel deseni şekil.1.'de gösterilmiştir;

Şekil . 1. Araştırmanın genel deseni

Deney Koşulları

- Bir merkez ilçe ilköğretim okulu (Y.Ç.İ.O.) deney okulu olarak belirlenmiştir.
- Bu okulun 1/A ve 1/B sınıfları deney grubu, 1/C ve 1/D sınıfları da kontrol grubu olarak belirlenmiştir.
- Sabahçı deney grubu 1/A sınıfı öğrenci sayısı 19'dur.
- Sabahçı kontrol grubu 1/C öğrenci sayısı 21'dir.
- Öğleci deney grubu 1/B öğrenci sayısı 15'dir.
- Öğleci kontrol grubu 1/D öğrenci sayısı 14'dür.
- Deney ve kontrol gruplarındaki sınıf öğretmenleri 15 yıl ve üzerinde öğretmenlik deneyimine sahiptir.
- Uygulama için, haftanın ilk gününün tatil sonrası, son günün ise tatil öncesi olmasından dolayı haftanın ikinci ve dördüncü günü ders günü olarak belirlenmiştir. Benzer anlayışla; ilk saatlerde derslere uyum, son saatlerde ise günün yorgunluğu söz konusu olabileceğinden ders saati olarak üçüncü saat seçilmiştir.
- Uygulama haftada iki saatlik müzik dersi etkinlikleri içinde yapılmıştır. Ders içi uygulama dersin ilk saatinde müziklendirilmiş fişlerle yapılan, ikinci saatinde ise ünitelere göre yapılan müzik eğitimi biçiminde sürdürülmüştür.
- Uygulamada kullanılan fişler anket yardımı ile öğretmenlerin en çok kullandığı fişlerden seçilerek oluşturulmuştur.

2. Evren

Araştırmanın evrenini, Ankara İli Merkez İlçeleri İlköğretim okullarının birinci devre birinci sınıf öğrenci ve öğretmenleri oluşturmaktadır.

3.Örnekleme

Ankara ili Yenimahalle ilçesi ilköğretim okulları içinden seçilmiş Yahya Çavuş İlköğretim Okulu ve bu okulun 2001-2002 eğitim öğretim yılında okuyan birinci devre birinci sınıf öğrencileri ve öğretmenleri araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Çizelge.1. Grupların cinsiyete göre dağılımı

	Kız Öğrenci Sayısı	%	Erkek Öğrenci Sayısı	%
Sabahçı kontrol grubu	12	7.14	9	42.86
Sabahçı deney grubu	11	7.89	8	42.11
Öğleci kontrol grubu	7	0.00	7	50.00
Öğleci deney grubu	7	6.67	8	53.33

Bu durumda bütün deney ve kontrol gruplarında kız ve erkek öğrencilerin

sınıflara dağılımlarının birbirlerine yaklaşık olduğu söylenebilir.

3.b. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi

Araştırmaya ilişkin verilerin işlenerek çözümlenmesinde parametrik ve nonparametrik testler, verilerin analizinde ise SPSS paket programı kullanılmıştır.

3.c. Değerlendirme Ölçütleri

Müziklendirilmiş fişlerle yapılan eğitim sonunda, elde edilen bulgular için; her iki deney-kontrol grubunda da “müzikle eğitim” lehine anlamlı fark varsa, “müzikle eğitim” *tamamen etkili*’dir, her iki deney-kontrol grubundan birinde “müzikle eğitim” lehine anlamlı fark var diğerinde “müzikle eğitim” lehine anlamlı fark yoksa “müzikle eğitim” *kısmen etkili*’dir, her iki deney - kontrol grubunda da “müzikle eğitim” lehine anlamlı fark yoksa “müzikle eğitim” *“tamamen etkisiz”*dir yargılara varılmıştır. Aşağıdaki çizelgede yukarıda açıklanan yargılar gösterilmiştir;

Çizelge .2. İlkokuma öğretiminin tüm aşamalarında genel başarı durumları

Ds	Dö	Sonuç/Yargı
Etkili	Etkili	Tamamen Etkili
Etkili	Etkisiz	Kısmen Etkili
Etkisiz	Etkili	Kısmen Etkili
Etkisiz	Etkisiz	Tamamen Etkisiz

C. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, müziklendirilmiş fişlerle yapılan eğitimin ilkokuma öğretimi üzerindeki etkisine ilişkin ve müziklendirilmiş fişlerle yapılan eğitimde değişkenlerin etkisine ilişkin verilerinin istatistiksel çözümlenmesiyle elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin, yorumlar yer almaktadır.

Çizelge.2.’de görüldüğü gibi ilkokuma öğretiminin tüm aşamalarında sabahçı kontrol-deney ve öğleci kontrol-deney gruplarının karşılaştırılmasında sabahçı ve öğleci deney grupları lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bu durum bütün aşamalarda müzikle eğitimin etkili olduğunu göstermektedir.

Çizelge.3. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin okuma aşamalarına erişme durumları düzeylerine göre dağılımı

Çizelge 3’de görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarının uygulamanın bitimindeki okuma düzeylerine ilişkin f ve % dağılımlarına bakıldığında, deney grubu öğrencilerinin %79.4’ünün ve kontrol grubu öğrencilerinin ise %48.6’sının serbest okuma aşamasına eriştiği, deney grubu öğrencilerinin %5’inin ve kontrol grubu öğrencilerinin ise %16’sının hece aşamasında kaldığı, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin %2’sinin sözcük aşamasında kaldığı, her iki grupta da cümle aşamasında kalan öğrencinin bulunmadığı saptanmıştır.

Gruplar	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam
	f	%	f	%	
Okuma Aşamaları					
Cümle Aşamasında Kalan	0	0.00	0	0.00	0
Sözcük Aşamasına Erişip Orada Kalan	2	5.9	2	5.7	4
Hece Aşamasına Erişip Orada Kalan	5	14.7	16	45.7	21
Serbest Okuma Aşamasına Erişen	27	79.4	17	48.6	44
Toplam	34	100	35	100	69

Bu durumda, serbest okuma aşamasındaki yüzelere bakıldığında deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre çok daha başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Hece aşamasındaki yüzde oranlarına bakıldığında deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olduğu yani deney grubundan daha az sayıda öğrencinin hece aşamasında kaldığı tespit edilmiştir. Sözcük aşamasında kalan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin yüzdelerinin eşit olduğu ve ayrıca çok küçük oranla da olsa her iki grupta bu aşamada kalan öğrenci bulunduğu anlaşılmaktadır. Uygulamanın sonunda her iki grupta cümle aşamasında kalan öğrencinin olmadığı görülmektedir.

D. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, cümle, sözcük, hece ve serbest okuma aşamalarının her birinde ve tümünde geleneksel ilkokuma öğretimine ek olarak müziklendirilmiş fişlerle yapılan, ilkokuma öğretiminin müziklendirilmemiş fişlerle yapılan geleneksel ilkokuma öğretimine göre daha etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Müziğin okuma eğitimini desteklemesi amacı ile yapılan bir çok çalışmada da öğrenmede müziğin kullanımının etkili olduğu sonuçları bu araştırma ile paralellik göstermektedir.

Bu bağlamda, müzik yolu ile, müzik yardımı ile yapılan bu çalışmada ulaşılan sonuçlara göre, geleneksel ilkokuma öğretimine müziğin olumlu yönde katkılarının olduğu ve müziğin eğitimsel bir işlevinin hayata dair kullanımının sağlandığı söylenebilir.

Ortaya çıkan bütün bu sonuçlar ışığında ;

- İlköğretim okullarında ilkokuma öğretiminde uygulanmakta olan geleneksel

eğitime ek olarak müziklendirilmiş fişlerle eğitim uygulamasına da yer verilmelidir. Böylece öğrencilere ve öğretmenlere hem daha etkili hem de eğlenceli bir öğrenme-öğretme ortamı sağlanabilir. Bu yolla yeni ve farklı öğrenme-öğretme fırsatları yaratılabilir.

- Müzik yolu ile eğitim, sadece ilkokuma öğretiminde ve birinci sınıfta değil, ilköğretimin diğer sınıflarında farklı derslerde farklı yollarla kullanılarak denenebilir.
- İlköğretim birinci devredeki müzik derslerine müzik öğretmenleri girebilir. Ayrıca Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümü Müzik Öğretmenliği bölümlerinde de müzik yoluyla-müzik yardımıyla eğitim ile ilgili farklı dersler ilave edilebilir.
- Müziklendirilmiş fişlerle ilkokuma öğretiminde tonal ve modal müziklerin kullanımının etkisi ile ilgili araştırmalar yapılabilir.
- Bu çalışma ile ortak amaca sahip Longfit'in (1994) yaptığı yine müzik yolu ile eğitime örnek olabilecek çalışmada; öğrencilerin bildiği popüler bir şarkının yardımı ile içinde bulunulan mevsime uygun olarak çocuklar tarafından oluşturulan 22 farklı cümleden meydana gelen bir ders kitabı derste kullanılmış ve bu ders kitabı ile hem ezgisi hem de sözleri ile kullanılacak etkili bir ders aracı oluşturulmuştur. Bu bakımdan öğrenciler tarafından şarkılı bir ilkokuma kitabı oluşturularak, derslerde kullanılmak üzere yeni bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aydoğan, S., 1998, Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Müziksel İşitme Okuma Öğretimi, **G.Ü. Fen Bil. Enst. Yayınlanmamış Doktora Tezi**, s 23, Ankara.
- Demirel, Ö.,1999, Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı, Pegem Yayınları, s 150-149, Ankara.
- Ferah, A., 2001, İlkokuma Yazmayı Öğrenmede Ses Algısı, Çağdaş Eğitim Öğretim Dergisi, Tekışık Yayıncılık, Sayı 280, s 28, Ankara.
- Çevik, S., 1998, Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri, Yurtrenkleri Yayınevi, s 83, Ankara.
- Kaptan. S.,1995 ,Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekışık Web Ofset Tesisleri., s 121-153, Ankara.
- Longfit, D., 1994 "Writing Reading Music Education", **Reading Teacher**, p430, 47/5 Alaska USA.
- Nierman, G., E., Does Music Instruction Affect Reading Devolopment, s12-13, erişim tarihi: Ağustos 2001 www.menc.org/networks/genmus/litarticles.htm.
- Nierman, G., E., Music Instruction And Langue Skill Devolopment, s13-15, erişim tarihi: Ağustos 2001 www.menc.org/networks/genmus/litarticles.htm.
- Uçan.A., 1997, Müzik Eğitimi Temel İlkeler Yaklaşımlar, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, s 31, Ankara.
- Uçan , A., 1999, İlköğretimde Müzik Öğretimi, **MEB yayınları**, s3, Burdur.
- Uçan, A., 2002, Çocuk ve Müzik, Çoluk Çocuk Anne Baba Eğitim Dergisi, Kök Yayıncılık, şubat, Sayı 11, s 31, Ankara.